

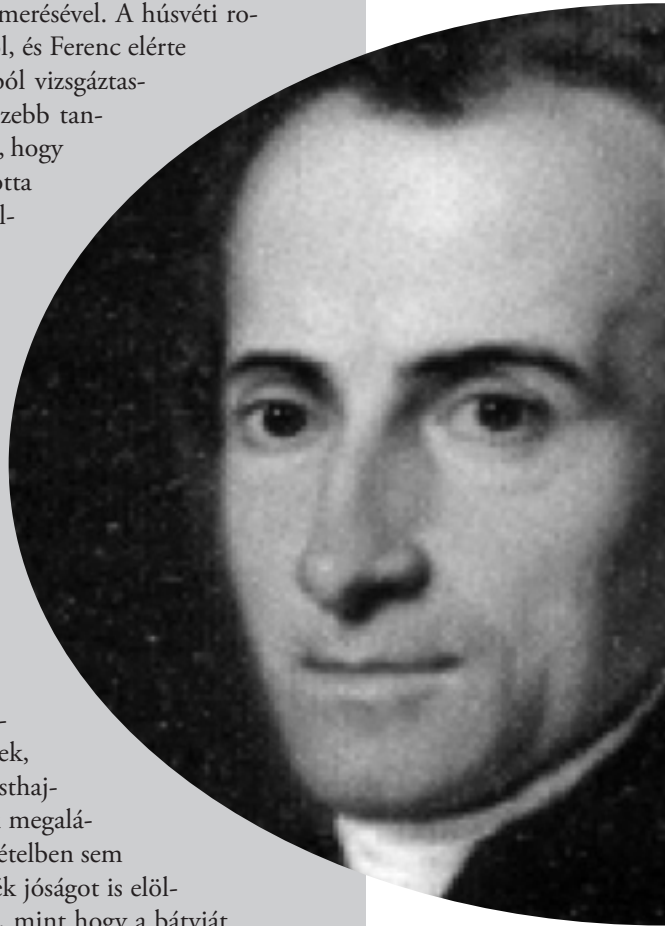
A MAJOM és a BARBÁR

Dienes élete már kisgyermekkorától azzal telt, hogy bebizonyítsa az anyjának és a világnak, hogy különb, mint a bátyja. Szörnyű sérelemként élte meg, hogy másodikként jött a világra, és ezt a méltánytalanságot minden erejével igyekezett megtorolni. Se szeri, se száma nem volt a gyerekkori – akkor még – csínyeknek, amelyekkel igyekezett letromfolni és megelőzni a bátyját, de miután belátta, hogy sem számolásban, sem latin-tudásban, sem rajzolásban, sem testi játékokban nem tud fölé kerekedni, rájött arra, amit a gonoszak hamar felismernek: nem önmagát kell jobbá tennie, épp elég, ha a bátyja érenyeit befeketíti. Az anyjuknál a legválogatottabb hazugságokkal árulta be Ferencet, megvádolta, hogy lop, hogy káromkodik, malackodik, hogy a szomszédságnak a nagyságos mamáról terjeszt rágalmakat. Titokban beosont a szobájába, a rajzait elrontotta, belefirkált, elkente, elmaszatolta. A fogalmazásain pacát ejtett, kisatírozta az ügyes retorikai fordulatokat (persze nem mindig ismerte fel, mi a jó, s gyakran olyasmit rontott el, ami mellesleg volt). A nagyságos mama a vádakait hitte is, meg nem is. A gyanakvás ellen azonban nehéz védekezni. Ferenc minél jobban bizonygatta, hogy ártatlan, annál gyanúsabbá vált. Lassan már az is gyanús volt, ha nem csinált semmit. Akármerre ment a házban, magán érezte anyja vádló tekintetét, s ettől valóban úgy kezdett viselkedni, mint akinek takaragtivalója van. Dienes hamar rájött, hogy Ferenc két tűz közé került, s hogy elvesztette az anyjuk bizalmát, és fölényét kihasználva zsarolni kezdte. Részt kért az ételéből, a ruhában pompázott, elvette a kiskardját, és azzal dicsekedett, hogy megkapta ajándékba. Ferenc eleinte tűrte a zsarnokságot, és az egészet inkább játéknak érezte, s nem engedte meg magának, hogy harag ébredjen a szívében Dienes ellen. De az öcs hatalomvágya nem ismert határt, és Ferenc türelmének hamarosan vége szakadt. Két hónap alatt odáig jutott a dolog, hogy az anyja rendszeresen lecsapott rá, hogy nem művel-e épp valami illetlenséget. Ha a ház mögött nyílvesszőt farigcsált, zsebkésével hegyezve a végét, a nagyságos mama árgus tekintete az ütemes mozgást biztos, hogy rosszra magyarázta, és már cserdült is a pofon a nyaka közé. Dienes vádjai, hogy a tanulásban csal, puskázik, füllent és idegen tollakkal ékeskedik, annyira megfertőzték az anyja bizalmát, hogy Ferenc a leckefelmondásba végül már azért sült bele, mert maga sem hitte el, hogy képes felmondani fejből a tananyagot. Amikor új házitánító érkezett, a véletlen elhozta a bosszú lehetőségét is. A magyarul alig értő kassai fiú hamar észrevette Ferenc különleges képességeit és a testvérek furcsa viszonyát. Nem értette, hogy a nehézfejű, lusta Dienes hogyan uralkodhat okosabb és agilisabb bátyja felett, de mivel a fiúk, ha el akartak titkolni valamit, magyarul be-

széltek, a házitanító nem nagyon boldogult a dolgok kiismerésével. A húsvéti rokonlátogatáson a fiúknak számot kellett adni ismereteikről, és Ferenc elérte a házitanítónál, hogy ne az előre megbeszélt tudnivalókból vizsgáztassa őket a családi bizottság előtt, hanem egy másik, nehezebb tananyagból. Dienes abban a hitben futott neki a nagy napnak, hogy minden a megbeszéltek szerint zajlik majd – magára osztotta a mindent tudó jófiú szerepét, Ferencnek pedig az lett volna a dolga, hogy a megbeszélt pontokon belesüljön a válszokba, amit majd Dienes kijavít. A házitanító lepődött meg a legjobban, amikor az első kérdésénél felismerte, miféle csapdát állított Dienesnek Ferenc, de akkor már késő volt megmenteni a helyzetet. Leendő sógorom a felsülés olyan váratlanul érte, hogy szerepéből kiközkenve a méltóságteljesen hallgató keresztapák és nagybácsik szeme láttára nekiesett Ferencnek és kétségbeesetten csépelni kezdte, azt üvöltve, hogy „nem ezt beszéltük meg, te áruló!!!” Az uram hatvan évvel később is önváddal és önundorral emlékezett vissza erre az epizódra, s Dienes pünkösdi királyságának gyászos lezárulására, fölényének biztos tudatából a megalázott megsemmisülésbe taszított kis ember kínjára. Rémsálmáiban kísértette a szuszogó, izzadó, dundi pofa, a mente szegését markolászó, elfehéredett ujjak, a reszkető térdek, s a hirtelen előtörtő savanyú pánikszag, ami a kis ember testhajlataiból áradt. Annyira viszolygott az erőszaktól és mások megalázásától, hogy még a jogos bosszúban, a megérdemelt elégtételben sem lelte örömét. Dienesben azonban a megaláztatás a maradék jószágot is előltele. Én nem láttam benne soha semmilyen más szándékot, mint hogy a bátyját legyőzze végre: az egész nyomorult kis életét erre az igyekezetre tette fel.

Onnantól fogva a családban persze már senki sem hitte el Dienesnek, akármit gyalázkodott is Ferencről, ezért a kis ember életében először kénytelen volt elkezdni megdolgozni valamiért. Montesquieu-t és Rousseau-t kezdett olvasni, láthatóan azzal a szilárd elhatározással, hogy járatosabb lesz a francia irodalomban, mint a bátyja. Nem szalasztott el egyetlen alkalmat sem, ahol műveltségét fitogtathatta: kereste a testvére társaságát, behízelegte magát egynémely körbe, ahol Ferencet szívesen látták, Ferenc pártfogóit különféle indokokkal felkereste, s ezeken a helyeken, ha kellett, ha nem, francia idézeteket szótt a mondókájába, filozófiai, esztétikai, sőt, politikai összefüggésekre utalgatott, aztán várta a hatást. Mivel azonban előadásmódjából, s egész lényéből hiányzott az a különös valami, amit *charis*nak, kellemnek neveznek, az a sajátosan áldott állapot, ami a beszélő szavait mágiikus erővel érdekessé és vonzóvá teszi, felszajkózott mondatai mögül hiányzott a személyes érdeklődés, fűtöttség, szenvedély, beszélgetőtársai inkább átsiklottak a felkínált magasröptű társalgás lehetősége felett. Olyanok is voltak, akik provokátornak nézték a felforgató francia eszméket ismételtető köpcös kis földesurat. Ugyanígy járt aztán a költészettel, a német elégiákkal, a svájci bukolikával, az olasz pindarismóval, az angol metafizikai poézissal: egyikkel sem sikerült tetszést bezsebelnie. Ekkor úgy döntött, hogy sokkal inkább az irodalommal, ami most ráadásul végképp bebizonyította teljes használhatatlanságát és értelmetlenségét, irány újra az intrika, csak most okosan.

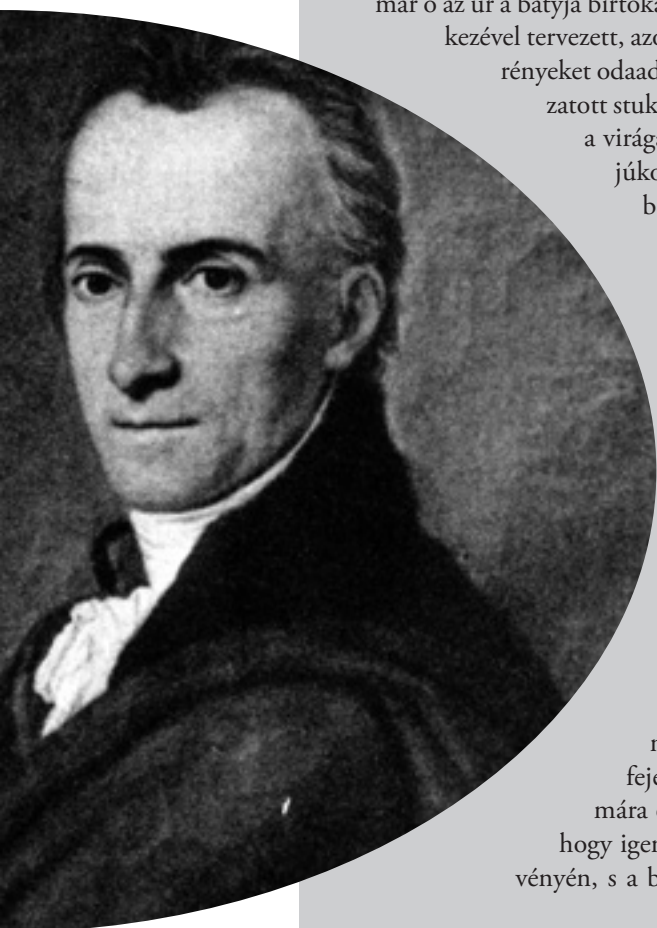
Amikor Ferenc iskolafelügyelő lett, s apámmal, aki akkor még csak pártfogója, a páholyban főmestere, s barátja volt, a felső-magyarországi városokat járták – és senki sem sejtette, hogy a hatéves kislány, aki akkor voltam, egy bő évtized múltán átrendezi majd a viszonyokat –, Dienes végigloholta az összes hivatalt, és szemforgatva, álságos körmönfontossággal figyelmeztetett mindenkit bátyja várható furcsa viselkedésére, mintegy előre bocsánatot kérve mindenkitől. Praktikusán azt sugallta, hogy a bátyja bolond, s erkölcsében laza. Szemét ájtatosan forgatva sóhajtozott, rejtélyesen célozgatott, az anyja szégyenét, családjuk fájdalmas titkát emlegette, majd újra Ferencre terelte a szót. Mint a pók,

betekerte nyálas fonállal. De mivel ő azért elvégre mégis *csak egy Kazinczy* volt, apám meg *gróf Török*, hát persze, hogy aki végül meg akart tudni valamit, a magasabb ranghoz fordult. Apám eleinte sehogy sem értette a dolgot, számára annyira idegen volt ez a vipei magatartás, hogy azt hitte, ilyesmi csak francia vígjátékokban létezik. Amikor viszont rájött a turpisságra, s megértette, hogy a Ferenc köré szövődött gyanakvó légkör mögött a kis ember mesterkedése áll, alaposan megrángatta Dienest, aki a grófi tekintélytől megszeppenve egy időre visszavonult duzzogni és bosszúterveket szőni. Sokat átkozódhatott ez alatt – ki tudja, talán a parasztok közt dívó rontásokhoz és babonaságokhoz folyamodott –, mert innentől tizenöt éven át minden úgy alakult, mintha a Dienest támogató démonok szabadultak volna rá a világra.

Ferencet elbocsátották állásából – Bécs arra hivatkozott: nem járja, hogy egy protestáns legyen a katolikus iskolák felügyelője; de ekkor már mindenki, aki egy kicsit jobban tájékozott volt a világ és az udvar dolgaiban, tudta, hogy az ok nem ez. József császár halálával az új hatalom egyszerre akart megfojtani minden veszélyesnek tekintett mozgolódást, s mivel nyílt titok volt, hogy Ferenc sűrűn látogatja a bécsi és budai páholyokat, s olyan emberek ismeretségével dicsekedhet, akik nem csak távoli lehetőségként emlegetik, hogy királyok, papok és háborúság nélkül lehet majd élni, hanem naponta cselekszenek is érte, a kancellária minden pénzcapot elzárt, amelyről csak a gyanú is felmerülhetett, hogy szándékaival ellenséges eszméket táplál. Ferenc, akinek az állami megbízatás nemcsak pénzt jelentett, hanem burkolt bátorítást is, hiszen protestáns és szabadkőműves létére tényleges befolyást kapott egy olyan fontos és jövőt meghatározó területen, mint az iskolaügy, elbocsátásakor azt hitte, hogy ez a legrosszabb, ami történhet vele. Nem csak a jól jövedelmező állását veszítette el, hanem magabiztosságát és a jövőbe vetett hitét is. Aztán persze kiderült, hogy ez még nem maga a vihar volt, csak afféle előszél az igazi, mindent elpusztító ítéletidőből.

Ferenc elfogatása napján Dienes disznót vágatott, csapra verette pincéje féltve őrzött, drága óborait, és egy álló hétig mulatott cigánnyal, lengyellel, kurvával, felvirágozott hintóval, félrecepott süvegben. Hajnalonként kukorékolva adta tudtára a világnak, hogy immár ő az úr a bátyja birtokain. A frissen felépült széphalmi házat, melyet Ferenc a saját kezével tervezett, azonnal megtette birkaistállónak, s a félig elkészült könyvszekrényeket odaadta a juhászoknak, hogy azzal tüzeljenek a télen. A frissen hoztatott stukkókat összetörte, falhoz vagdosta, s a törmelékkel feltöltette a virágágyások árkait. A széphalmi dombról, ahonnan az uram ifjúkori álmai szerint esténként emelkedett tárgyakról folytatott beszélgetés, pohárcsengés és zeneszó hallatszott volna le a fűzesbe, most birkabégetés és a juhászok részeg káromkodása folyt lefelé, mint a trágyalé. Mintha a kis ember azért fízett volna most ezzel elégtételt, amiért ifjú korában sehogy sem fért a fejébe, miért sóhajt föl mámorosan a jövőbe tekintve Ferenc, valahányszor elkocsiztak az akkor még gazos dombocska mellett. Fantáziája akkor képtelen volt megragadni azt a képet, amit a bátyja eléjük vetített: timpanonos kastélyépület a domb tetején, mely szalonjának ablakaival a tágas völgybe tekint. Dühöngve, sírva zsarolta a nagyságos mamát, hogy ne adja oda Ferencnek azt a földet, s mikor Ferenc mégis megkapta, és a felpántlikázott építőcsapatot tánc lépésekben vezette a kiásandó alap cölöpjeihez, Dienes telesutyorogta a sátoraljaúj helyi papság fülét, hogy Ferenc az ördögnek épít odafenn templomot. Ábel füstjének érezte, hogy a bátyja börtönbe került, mielőtt még befejezhette volna a házat: úgy érezte, az Isten mutatott utat számára ezzel, s hogy most végre kézzelfoghatóan bebizonyosodott, hogy igenis ő járt a helyes úton, az ősök, a biblia, az igaz ember ösnyénén, s a bátyja a gonosz hatalmak hitvány szolgája volt csupán. El-

pusztíthatott egy álmot, s ezzel Dienes nyomorult lelke megtelt elégtétellel, hogy végre minden visszáért a normális kerékvágásba, s a borzalmas epizód, ahol költészettel, művészettel, német és francia írókkal kellett vetélkednie, csak rémálom volt, amely véget ért.

Hét évig élvezhette a győzelmét: hét évig, amely idő alatt a széphalmi ház szalonjában méter magasan rakódott le a birkaszar, a hálószobákban lakó juhászok üstje alatt ropogó könyvszekrények enyves füstje átítatta kátránnyal a vakolatot, a kerti ösvényeket, a virágágyásokat, a kardvirágok, jácintok, tulipánok drága hagymáit kitúrták a disznók, a szilvafákat, a platánsort, a ház mögé ültetett jegenyét kivágták és szétkasabolták tanulatlan kezek, ami meg valahogy túlélte, azt úgy megrágták a kecskék, hogy csak néhány csökött hajtást eresztettek, miniatűr levelekkel, mint a hullán nöövő borosta.

Dienes biztosra vette, hogy a bátyja nem jön ki élve a fogságból. Talán valami kezdetleges szómágia is volt abban, hogy a nagyságos mamát nem restellte hónapról hónapra „felkészíteni az elkerülhetetlenre”. „Vigasztaló” leveleiben, amelyek többnyire szó szerinti Seneca-idézetekből álltak, a halál feletti bánat értelmetlenségét taglalta hosszasan, és minden második mondatba beleszötte a „Ferenc” és „halott” szavakat, s időnként még a feltételes módról vagy a jövő időről is megfeledezett. A királyi kegyelem hírére először nem volt hajlandó elhinni, a vármegyéhez, majd a Helytartótanácsához szaladt cáfolatért, ahol mosolyogva erősítették meg a hamarosan elkövetkező szabadulás tényét. Dienes hisztérikusan nevetett és sírt egyszerre, a megáradt Dunának szaladt, végül belegabalyodott a halászsok hálójába, akik kirángatták és elagyabugyálták. Egy rövid időre úgy tűnt, megbolondul. De talán a megbolonduláshoz is kell valamennyi szellem és fantázia, Dienes elméje ezért aztán a rémület ellenére ugyanolyan szikkadtan és fantáziátlanul ép maradt, mint annak előtte volt, és nem védte meg a kis embert attól, hogy szembe kelljen néznie a valósággal. Amikor elmúlt az első rémülete, elhatározta, hogy taktikát változtat. Az anyósomhoz szaladt, és a kétségbeesett és tanácstalan özvegynek azt kezdte magyarázni, hogy hiába nagy öröm, hogy Ferenc kiszabadul, ez mit sem változtat azon a tényen, hogy a család gyalázata majd csak most kezdődik igazán. Mert ami folt esett a Kazinczy néven, azt Ferenc halála úgy-ahogy lemoshatta volna, elvégre minden valamirevaló családnak jól jön egy mártír. Ez a felemás helyzet viszont, hogy mártír is, de nem teljes jogon, hiszen azt csak a halállal érdemelte volna ki teljes egészében, megoldhatatlanul zavaros helyzetet eredményez. Ferencet el kell dugni valahogy, el kell nála érni, hogy húzódjon vissza. Legjobb lenne, ha a nagyságos mama magához venné, a saját házába, és fogadna néhány embert, hogy örködjenek fölötte, nehogy valami galibát csináljon. A nagyságos mama erre azért már felmordult, hogy az azért mégsem járja, hogy frissen szabadult fiát újra börtönbe vesse. Na jó, mondta erre Dienes, nem is úgy gondolta, nem is úgy gondoltam, csak arra céloztam ezzel, hogy Ferenc-től nem várható el, hogy úgy viselkedjék, ahogy illendő, s ahogy a családjához méltó. Azt nem is mondom, hogy úgy, ahogy az a családjának előnyös, mert arra boldogtalan bátyám mindig is képtelen volt. De ha már nem nézi a mi érdekünket, legalább szánt szándékkal ártani ne hagyjuk! Legalább a könyvektől el kellene tiltani, nehogy megint teleolvassa magát valami német vagy francia zöldséggel, és megkergüdjön itt nekünk. A Biblián kívül ne legyen könyv a házban, anyám, könyörögve kérem! Mert minden baj a könyvekből származott, s abból, hogy Ferenc elbizakodott, és elfordult az ősei szokásaitól. Az istentelen szabadkőművesek között zsidókkal, afrikai négerekkel, sárga bőrű ázsiaiakkal, indiánokkal, és csak az ördög tudja még miféle népségekkel barátkozott. Még jó, hogy valami betegséget be nem hozott a házba! Vagy ki tudja, már be is hozta, s nemsokára kitör! Az istentől szabott rendet, amelyben az erényesek és az igazak élnek, izgága sü-

letlenségekkel fel akarta forgatni. A családja ellen fordult! Az osztálya ellen! A nemzete ellen! A királya ellen!

Királya az a rossebnek, morogta erre a nagyságos mama, de csak a látogatás kedvéért, elvégre mégiscsak protestáns asszony volt, aki Rákóczi emlékezetén nevelkedett. De Dienes már látta, hogy győzelmet aratott. Elmosolyodott a szája szögletében, és azzal folytatta, hogy valóban, igaza van nagyságos Édesanyámnak, nem vethetjük újfent fogságba. Nem lenne emberséges dolog, s meg is szólánának érte. Akkor viszont az lesz a legjobb, ha még nagyobb szabadságot adunk neki, mint amit itt hon élvezhetne. Történetesen, nocsak, hát nem most jut eszembe, ismerek én hallomásból egy özvegyasszonyt lent Zalában. Nagyon férjhez szeretne menni az a szegény jó asszony.

Hogy hívják, kérdezte a nagyságos mama.

Báró Antalóczy, mondta Dienes. Báró Antalóczy, Özvegy Báró Antalóczy.

Özvegy Kazinczy hallgatott egy darabig, aztán bólintott. Jó lesz.

Ezzel el volt intézve a dolog. Dienes innentől csak arra figyelt, hogy jól az anyósom eszébe vesse, mik azok a birtokrészek és vagyontárgyak, amelyeket Ferenc megkaphat. Tegnap felmentek a birkák, amik majd a Ferencé lesznek, a hegyi legelőre, mondta, és hosszan nézett az anyja szemébe. A harmincöt birka a semlyéni akolból. Vagy: vágatni kell fát a kólyi erdőből, ami a Ferencé lesz. Ferenc disznából kettő megellett. Ferenc szőlejét tönkretették a seregélyek. Ferenc malmában meghalt a molnár. Így rajzolta körbe lassan Ferenc leendő jussát, amelyek persze egytől egyig értéktelen, gyenge minőségű földek, erdők, szőlők voltak, sovány legelőn tengődő hitvány állatok, korhadat, zihálva, utolsó erejükkel dolgozó malmok, és olyan kocsmák, ahol a bérlők az utolsó fillérig mindent elloptak. Anyósom pedig, aki talán valóban azért viselkedett Ferencsel mindig olyan ziláltan, kiszámíthatatlanul és szenvedélyesen, mert őt szerette a legjobban az összes gyereke közül, lassan maga is úgy érezte, hogy a Dienes sugallta kiosztás a saját eredeti szándéka volt. Sokat kellett hazudnia magának, hogy úgy érezhesse, igazságosan bánik a fiával. Az megint csak az ő zűrös és anarchikus természetére jellemző, hogy végül nem egészen úgy alakultak a dolgok, ahogy Dienes belésúlykolta.

A szabadulás napján Dienes kiadta az utasításokat, hogy tegyék rendbe a két hátsó szobát a regmeci házban, és június elsején, ahogy később hangsúlyozta: *felvirágzott* hintóval megjelent a munkácsi börtön kapujában, hogy hazavigye Ferencet. Ami a virágokat illeti, a kocsis kalapjában valóban lengett néhány szál árvalányhaj, de Ferencről merőben független okokból. A kocsis oldalán pedig állítólag rózsák voltak, de erre később Dienesen kívül senki sem emlékezett.

A börtönkapitány nem kerített nagy feneket a dolognak: a papírokkal egykettőre végeztek, a két közepes méretű utazóládával két legény kettőt fordult, és gyakorlatilag még alig volt reggel kilenc óra, az uram szabályszerűen és papíron is szabad volt. Ahogy az ezt megerősítő mondat elhangzott, szó nélkül félrelökött mindenkit, futásnak eredt lefelé a júniusi virágokkal tarkított hegyoldalra, a legelő tehenek között, mint egy kicsikó, és bukkáról bukkára szökdelve-bukfencezve ünnepelte szabadságának első perceit. Dienes fülig vörösödve állt a megértően hümmögő börtönszemélyzet és a kuncogva összesűgő mosónők és parasztlányok gyűrűjében, és összehajtogatta a csak az imént széthajtogatott, ez alkalomra írt üdvözlő beszédét, amely tele volt gonosz célzásokkal és burkolt fenyegetésekkel. Amikor Ferenc már hosszú percek óta nem mutatkozott, Dienes intett a két legénynek, hogy induljanak utána: a fűben oldalt heverve, fájdalomtól eltorzult arccal találtak rá, mindkét lába görcsöt kapott, a bokája kifcamodott. Hét éve nem szaladt tizenhét lé-

pésnél többet: ekkora volt az udvar, amelyen hetente egyszer sétálhatott, s ha az őr megszánta és félrenézett, még futhatott is egy kicsit.

Még akkor sem tudott lábra állni, amikor a szekér bekanyarodott a regmeci ház udvarára. A nagyságos mama a küszöbön állva, bordó mentében, méregzöld, vastag ruhában, fején fekete brokátkendővel, kezét, pontosabban: mutatóujján a frissen csillogóra dörzsölt rubint csókra nyújtva várta Ferenc közeledését, majd amikor látta, hogy a kocsis és a legény hozza befelé a hóna alá nyúlva, s kiderült, hogy az ok nem egészségének általános állapota, hanem valami banális baleset, türelmetlenül toppantott, és hátat fordított. Túlságosan eltervezte ezt az eposzi pillanatot, s most nehezére esett lemondani róla. Az első ölelés így csak később történhetett meg köztük, amikor Ferencet már ágyba fektették, és az anyósomban felolvadt az eltervezett helyzet meghiúsulása miatt befagyott jég.

Másnapra az uram szinte újjászületett, és összeírta a listát, hogy kiket akar meglátogatni. Türelmetlenül toporgott felöltözve, már háromszor utasította az inast, hogy hozza a kocsit, de nem történt semmi. Végül, amikor már nem lehetett tovább odázni, Dienes toppant be, és közölte, hogy egy szabad kocsi sincs, az összes munkában van, meg lesz is, és egyáltalán, Ferenc jobban tenné, ha nem kockáztatná az egészségét, hanem szépen otthon maradna galamblevesen, zsíros malacsültön, párolt káposztán. Ferenc kiment az istállóba, a színbe, a karámhoz, és tényleg, egyetlen ló és egyetlen szekér nem volt sehol. Dühöngve, de megadta magát a sorsnak, s az öccse lelkére kötötte, hogy másnapra mindenképpen gondoskodik kocsiról és lóról, különben forspontot lesz kénytelen kérni. Másnap Dienes lefizette a környék összes kocsisát, hogy ha Ferenc hozzájuk fordulna, valamilyen ürüggyel mondjanak nemet. Erre az én uram még mindig sántikálva, gyalog vágott neki a hegyeknek, hogy átmenjen Kassára. A nagyságos mama sírógörcsöt kapott, szétört néhány vázát és poharat, majd a fia után penderítette Dieneskét. Az öcs dühöngött és ordított Ferencsel, aki még mindig nem értette, mi is a probléma lényege. Azt hitte, hogy féltik, hogy túlságosan meg akarják óvni a veszélyektől, ezért csillapítani igyekezett a testvérét, hogy nyugodtan menjen csak haza, ő igazán szívesen gyalogol most akár napokat, heteket is. Dienes fogcsikorgatva vette maga mellé a kocsi, és elvitte Kassára, de megígértette vele, hogy estére hazamennek Regmeci. Ferenc úszott a boldogságban, barátától barátig szaladt, a főtéren ölelgette az embereket, és még az sem zavarta, hogy a jó részük megpróbál láthatatlanná válni és elrejtőzni az ölelése elől, nehogy a hatalmasok fülébe jusson, hogy nyílt utcán egy frissen szabadult státuszfogollyal barátkozott.

Másnap Ferenc mindenképpen Kázmérra akart látogatni, mihozzánk. Valakitől hallotta Kassán, hogy hazajöttem a zárdából, és azt is tudta már, hogy apám betegeskedik. Dienes elöntötte a hideg verejték. Ez volt a legrosszabb, amitől csak tartott, hogy Ferenc megint a Török grófékkal áll össze, a vén aranycsinálóval és a boszorkány lányaival, akikről oly sok gúnyolódást és csipkelődést kapott, nem is beszélve a grófi sétapálcáról, amely a háta közepén csattant egyszer Budán, amikor apám rájött, hogy Ferencet rágalmazza. A gonosz kis ember gondoskodott tehát, hogy a kocsi az út harmadánál keréktörést szenvedjen. Koradélutánig rostokoltak, amíg előkerült egynéhány paraszt, estére lett csak új kerék. Fogadóban aludtak, ahol Dienes beborozva nekiesett Ferencnek, hogy vegye tudomásul, azok után, amit a családjával tett, nincsen joga önállóskodni, meg ide-oda flangálni, meg összevissza olvasni mindenféle istenverte nyelven, meg könyveket rendelni drága pénzen, meg festményeket venni Bécsben, nem, ennek vége, mostantól rendes emberhez méltó életet fog élni, megházasodik, pocakot növeszt, szakállat ereszt, délutánoként a méhesben olvassa az Énekek Énekét, és legfeljebb a megyegyűlésbe jár el néha, de ott sem szólal fel. Punktum.

Jól van, aludjunk, mondta Ferenc. Még ekkor sem fogta föl, hogy másodszorra is börtönbe került.

Másnap csak eljutottak Kázmérba, ahol apámmal sokáig szótlánul ölelték egymást és zokogtak. Akkor még nem értettem, mit jelent ez a hosszú ölelés. Akkor még nem tudtam, hogy a korán árvaságra jutott Ferenc második, s az elsőnél igazibb apját tisztelte apámban. És azt sem tudtam még akkor, hogy teltek a nyolcvanas évek, születésem és apró gyermekkorom ideje, amikor apám bevezette Ferencet a Rózsakereszt testvériségébe, s ketten kutatták a lélek és az anyag rejtelmét. És így azt sem tudhattam, hogy apám bűnösnek érezte magát abban, hogy segített Ferencnek arra az útra lépni, amely végül a börtön rettenetes hét évében ért véget: csak azt láttam akkor, hogy mélyen, az elképzelhetőnél mélyebben szeretik egymást. Három napot töltött nálunk: én tulajdonképpen akkor láttam őt először. Persze emlékeztem rá kislánykoromból, de az a Ferenc egy másik Ferenc volt. Én huszonegy éves voltam ekkor, Ferenc negyvenkettő. Tizennégy éves koromból, amikor utoljára láttam, egy tüzes szemű, lobogó, csupa kacaj és derű fiatalemberre emlékeztem, most egy töprengő, fanyar, titokzatos férfi állt előttem, aki bátortalanul nyújtotta a kezét, majd után fogadta az ölelésemet. Később tudtam meg, hogy akkor már értesült arról, hogy jegyben járok, s ráadásul volt a legutolsó, hét évvel korábbi találkozásunkban valami olyan különös, szokatlan zamat, ami most úgy látszik, mindkettőnknek feljött a torkába, s ettől szinte meg sem tudtunk szólalni. Pedig azt hittem, erre a zamatra csak én emlékszem.

Az új század, amelybe annak az évnek januárjában léptünk, még mielőtt elérkezett volna, maga alá temette az előzőt. Akkor már hetedik éve tartott, Ferenc bebörtönzése és apám műhelyének megsemmisülése óta. Lehet, hogy a gyerekkort keverem tévesen össze a tizennyolcadik századdal, pontosabban a gyerekkorom derűs levegőjét vetítem rá az egészre, mégis meghatározta a századforduló évét az a felismerés, hogy valami, aminek nem is voltunk egészen tudatában, visszavonhatatlanul elsüllyedt a múltban: erre akkor jöttem rá, amikor megöleltem Ferencet. Hiába törték össze az évek, hiába veszett el csillámló jókedve, hiába vált minden tündöklő játékosága negyvenkét éves korára titokká, az ölelésében, a levegőjében, de talán még pontosabb, ha azt mondom, a teste illatában ott rejtőzött mindaz, amire a múlt századból emlékeztem. Gyerekkorom százada

da jött vissza általa – és veszett is el szinte rögtön, mivel Dienes gondoskodott róla, hogy valamilyen ürüggyel már másnap távozásra bírja.

Három hónapig nem láttam ez után – három kínzó feszültségben, álmatlanságban töltött hónapig, s mint kiderült, ez a három hónap kis híján mindkettőnk számára végzetes volt, mint ha megint csak valami különös, szimmetrikus átok lépett volna munkába a sorsunk szövedékében.

Amikor Ferenc hazatért, az özvegy már ott volt Regmecen. Mivel mit sem sejtett az anyja és a testvérei által tervezett hadműveletből, hódolattal és megkülönböztetett udvariassággal üdvözölte özvegy Antalóczyt, mert, mint később kiderült, első pillantásra összekeverte az egyik harmadfokú nagynénjével, akit gyerekkorában látott utoljára, és már akkor is szánnivalóan csúnyának talált. Az özvegy vacsorára is maradt, az uram sajnálattal állapította meg, hogy mióta legutoljára látta, még meg is sántult szegény. Vagy mindig is sánta volt? Ez az a nagynéni, akit az egyik lába születésétől fogva rövidebb, s a cipészek hajukat tépik, amíg megfelelően aszimmetrikus lábbelit tudnak készíteni neki? De ezeket a kérdéseket akkor még nem lehetett megnyugtatóan tisztázni. Másnap mindnyájan elutaztak Félixfürdőre.

Az utazásra névleg Ferenc egészsége miatt volt szükség, bár az időpont nagyjából egybeesett azzal, amikor a nagyságos Mama amúgy is fürdőre szokott utazni, hogy fájdalmas ízületi gyulladásai, ami főleg a csípőjén és

a könyökén kínozza, enyhüljenek valamit. Ferenc örült, hogy emberek között lehet, és előre boldog volt, hogy régi ismerősöket üdvözölhet majd. Mint a kölyökkutyát, minden érdekelte, a szagok, a színek, a hangok, az arcok, s reggeltől estig nyugtalanul koslatott. Anyósom leginkább azzal volt elfoglalva, hogy minduntalan jelét adhassa, hogy rangban és tisztességben nem tartja magát egyenrangúnak özvegy Antalóczyt, aki olyan pironkodva, zavartan viselkedett Ferenc jelenlétében, mintha sosem látott volna közlelő férfit. Szegény asszonynak még arra sem volt érkezése, hogy észre vegye, milyen megalázóan bánik vele „leendő anyósa”. Dienes volt azonban négyük közül a legnagyobb izgalomban, és pedig jó okkal. Neki ugyanis nemcsak azzal volt gondja, hogy megszerveze az özvegy utazását, előkészítse a terepet, s közben a szerető testvér áruhájába bújva kisemmizze és száműzze a család közeléből a bátyját, hanem szövevényes és hisztérikus szerelmi ügyei is a körmére készültek égni. Pruszkay Antónia, akivel már évek óta heves és igen zűrzavaros viszonyban állt, szokásához híven már megint bizonytalanságban hagyta, hogy vajon eljön-e a fürdőre, avagy sem.

Ez a bécsi kisasszony, aki alig pár szót gagyogott magyarul (sosem tudtam eldönteni, valóban elfelejtette-e a nyelvet, vagy csak a mi bosszantásunkra, na és persze jól kiszámított ravaszságból tesz úgy, mintha csak németül értene), szemmel láthatóan (kivéve persze Dienes szemét) abban lelta a legnagyobb örömét, hogyha zűrzavart, bizonytalanságot, viszályt és ellenségességet kelthetett az emberek között. Az ördög tudja, hogy nem volt Dienesben annyi életöztön, hogy megszabaduljon tőle, mert nem úgy tűnt, mintha különösebben élvezné, hogy állandó érzelmi zűrzavarban kell élni, de az is lehet, hogy ennek az érzéketlen és tompa eszű embernek épphogy erre volt szüksége ahhoz, hogy úgy érezze, él egyáltalán. Úgyhogy bőven volt minek kirobbannia a félixfürdői kiránduláson, mintha csak löporos hordókon utaztak volna.

A fürdőházat és a hozzá tartozó szállást, amelyben két szinten huszonvalahány szoba volt a vendégek számára, három évvel azelőtt fejezték be, de tavasszal megint vakolni és festeni kellett, mivel egy földrengés csúnyán megrongálta a falakat. Ugyanennek a földrengésnek azonban egy másik, meglepő és örömdetes következménye is lett: a víz, amely addig langyosan tört föl, váratlanul forróvá változott és sárgás árnyalatot öltött. A szaga enyhén kénessé változott, és még napok múlva is megérzett a bőrön. Az ősz hajtincseket befogta, az ezüstöt megfeketítette, az orvosok szerint azonban gyógyító és üdvös tulajdonságai tovább szaporodtak, s immár nemcsak az ízületi és gerincbántalmakra javallott, hanem a bélrenyheség, a gyomorhaj és a máj kezelésére is. A vízkóros, elefántlábú öreg alkoholista literszámra hörpölték az ivókútnál, ahol egy mosogatóasszony állandóan gondoskodott tiszta ivóalkalmatosságról.

A nyári forróságban sokan nem bírták a testmelegnél is magasabb hőfokot, s kádakat hozattak, melyet kihűtött forrásvízzel töltöttek meg, és azokban heverésztek a deszkakorlással körbevett, kikövezett medence szélén, hogy társalgási távolságban maradjanak az izzadást választó társaikkal, ugyanakkor a víz jóteknony hatásait se kelljen nélkülözniük. A vendégház falai mellett itt-ott még malterosládák, meszesgödrök álltak, a tetőn még kopácsoltak az ácsok. Olyan üde és reményteli volt az egész, mint a kezdete valaminek. Csak a medencét körbevevő hársfák és tölgyek álltak őszi sárgán, élettelenül, kivágásra várva: gyökereik nem bírták a forróvá változott talajt, amelyet a hangyák, vakondok és a csúszómászók is messzire elkerültek.

Amikor Ferencék megérkeztek, Dienes tűvé tette a környéket Pruszkay Antónia után, de nem járt sikerrel. Csüggedten, dühösen, átkozódva ért vissza, és gorombán leteremtette Ferencet, aki bekérezkedett volna

hozzá hálótársnak, és fel nem foghatta a visszautasítás okát, amikor pedig világosá tette mindenki számára, hogy képtelen egyedül aludni. Dienes még akkor is dörmögött, öklével verte a falat és dobogott a padlón, amikor özvegy Antalóczyné kezében egy szál gyertyával, rózsaszín köntösben, ezüsthímzésű brokátpapucsban besurrant Ferenc szobájába. Az én drága jó uram annyira azért nem volt mulya, hogy ezt meg ne értesse, és óvatosan elhúzódva az asszonytól egy karosszékben keresett menedéket. Sallustiusról kezdett beszélni, aztán áttért a történetírás általánosabb, elméleti jellegű problémáira. Az özvegy udvariasan hallgatta egy darabig, még egy viszonylag helyénvaló megjegyzést is tett, ami arról tanúskodott, hogy hallott már Hérodotosz és Thuküdidész történelemfelfogásának különbségeiről, aztán az arcán eluralkodott az unalom és a tanácstalanság. Az egy szál gyertya fényében az arca ettől még aránytalanabbnak és rútabbnak tűnt: horgas, ferde (talán valamikor törött) orr, penge ajkak, hegyes áll, mélyen ülő, szűk szem, előreugró, erőteljes homlok, sűrű, bozontos szemöldök. A zavarodottság azonban csak egy pillanatig tartott, aztán özvegy Antalóczyné felállt a díványról, és villámgyors, szinte észrevétlen mozdulattal kigombolva rózsaszín köntösét, Ferenc mellé lépett, és mellét az arcához lendítette. És akkor kimondta azt a mondatot, amit az uram később olyan sokat idézett kuncogva nekem. *Nézzé, milyen szépek a kebleim, Ferenc*, mondta, s megragadva a mellére tette az uram kezét.

Nagyon sok minden futott át ekkor az uram fején. Elsősorban is az, hogy az asszony mellei bizony szépek, bár a görög szépségideálhoz képest talán túlméretesek. És az is, hogy a rövid kassai kitérőt leszámítva, amely egy jól ismert melékutca jól ismert épületébe vezette, nem érintett nőt lassan már nyolcadik éve. Majd rögtön ezek után belescapott a felismerés, hogy ha most belemegy ebbe a játékba, holnap az öccse, az anyja, s vélhetően Antalóczyné egész, lesben álló rokonsága kórusban fogja követelni, hogy haladéktalanul vegye feleségül az özvegyet, vállalja tette következményeit, viselkedjen férfiként, ne tiporja meg egy asszony becsületét, és így tovább. És egy pillanatra a jövőbe is belelátott, látta magát örök másnaposságban tántorogni a bikaistállónál, látta magát hajnali erdőn kocsikázni az asszonnyal, aki „fiam”-nak szólítja és a hideg lábát a kabátujjába süllyeszti, látta a sógorait véreshurkát enni januárban, bajszukon csorgó zsírral, s ezektől a látomásoktól végül egészen kijózanodott. Megsimogatta az asszony mellét, megdicsérte a formáját, a terjedelmét, és biztosította a meghökkenett özvegyet, hogy harci díszei bizonyára nagy örömet okoznak majd egy arra méltó, megfontolt és tiszta múltú férfiúnak. Egy ilyen börtönviselt, rosszéletű ember azonban, amilyen ő, nem lehet méltó egy ilyen nagyszerű asszony bájaira.

Özvegy Antalóczyné nem volt különösebben eszes asszony, és nyilván halálosan meg is volt sértődve, összegombolta tehát a köntösét, bozontos szemöldökét összehúzta, és jéghidegen közölte, hogy ebbe az egész bolondságba kizárólag a nagyságos mama kérésére ment bele, s Ferenc az ő ízlésének amúgy is könnyűcske és cingár. Ha verekedésre kerülne a sor, akár egy ütessel leterítené, neki ilyen férfi nem kell. Nagy dérral-dúrral ment ki a szobából, de arra azért ügyelt, hogy ajtócsapkodással ne adja az egész fürdőház tudtára a fiaskót. Egy perc múlva újra benyitott: ellenőrizni akarta, Ferenc nem gondolta-e esetleg meg magát. De mondani csak annyit mondott, hogy reméli, számíthat a diszkréciójára. Ferenc megígérte, hogy úgy fog viselkedni, mintha az égvilágon semmi nem történt volna közöttük. Erre az özvegy megint megsértődött, és most már véglegesen távozott.

Ezzel az éjszakával azonban Ferenc vesszófutása még nem ért véget.

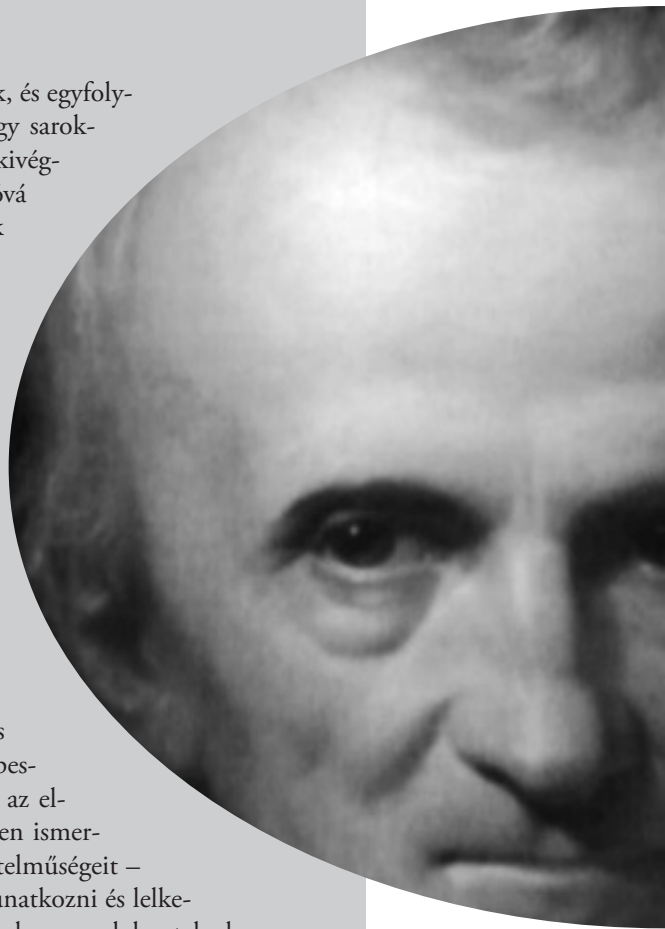
Másnap reggel megérkezett Pruskay Antónia, akkora kalapban, hogy oldalvást kellett csapnia a fején, hogy beférjen vele az ajtón. Négy, méretes utazóláda is érkezett ve-

le, valamint egy francia kisasszony, akinek egérfogai voltak, és egyfolytában vihogott valamin, még akkor is, ha egyedül ült egy sarokban. (A hölgy, Girault kisasszony, a forradalom idején kivégzett Antoine François Girault márké hűga volt, földönfutóvá vált, s Bécsben élt kegyelemkenyéren. Akkor még egyikőnk sem tudhatta, hogy éppen ő lesz az, aki olyan fontos szerepet játszik majd abban, hogy felbomlik a jegyességem francia vőlegényemmel, s hogy Ferenczel végül összeházasodunk.)

Pruszkay Antóniának minden képessége megvolt arra, hogy magába bolondítsa a férfiakat. Már megérkezésének reggelén felpezsdítette az ellustult fürdőéletet. Minden épkézláb férfi neki igyekezett feltűnni, sőt, a halál szélén tébláboló öregurak is erőre kaptak a közelében. Pedig Antónia – ahogy az uram később leírta – nem volt szép. Közönséges viszont igen: feltűnő, harsány, szabadszájú és exhibicionista, aki úgy parádézott a lenézett, bárdolatlan magyarok társaságában, mint egy angol hercegnő a hamuban kuporgó indiaiak között. Nagyvilági rutinja, társasági éleselműsége és intrikus természete fel volt vértezve az összes szükséges képességgel. Képes volt az első szempillantásban feltérképezni az ellenfél gyengéit, s szavai – már annak, aki kellő mélységben ismer- te a bécsi városzéli kuplerájok sajátos szókincsét és kétértelműségeit – elevenbe találtak. Zseniálisan tudott hízelegni, sértődni, unatkozni és lelkesedni. Ráadásul ezek a tulajdonságai, amelyek nyilván Bécsben sem lobogtak alacsonyabb lángon, itt a messzi idegenben, más szokású, tétovább, lassabb emberek között kétszeres nagyságúnak tetszettek, és saját magukat táplálva, napról napra hevesebben égtek, mint a bányatűz. Kisugárzása olyan erős volt, hogy Ferenc később mindig benne vette a példát, ha a kirkéi varázst, a megmagyarázhatatlan, falakon és tereken áthatoló, holtakat a földből visszaparancsoló nőstényi erőt akarta jellemezni: mi magunk között csak *antonizálásnak* neveztük. Egyszóval: Dienest és Félixfürdő férfilakóit Pruszkay kisasszony alaposan megantonizálta.

A nagyságos mamát Antónia érkezése meglepetésként érte. Pontosabban: eleinte nem lehetett meglepetésről beszélni, mert az asszonnak fogalma sem volt arról, hogy Dienes és a bécsi lány viszonyban állnak egymással. Mint bármilyen hasonló esetben, valahányszor társadalmi rangban nála alacsonyabban álló személy került a közelébe, Bossányi Zsuzsanna arca megkövült, szeme a felhőket kémlelte, és az egész magatartásán látszott, hogy semmit sem hajlandó meghallani, sem meglátni abból, ami körülötte történik. Csak akkor mutatott valamiféle élőkéhez hasonló reakciót, amikor észrevette – akárhogy is próbálta ezt Dienes megakadályozni –, hogy a kiszáradt tölgyes törzsei közt bújócskázva Antónia legyezőjével Dienes kezét csapkodja, amikor az illetlen helyekre nyúl kál. Ferenc számára hamar nyilvánvalóvá vált, hogy Dienes még nem avatta bele az anyját a történetbe, sőt, úgy tűnt, az a terve, hogy megússza, hogy bárkivel is beszélnie kelljen a dologról. Valahogy úgy érezhette magát, mint a gyerek, amikor a tenyere mögé bújik, és azt hiszi, hogy ha ő nem lát, akkor a többiek számára is láthatatlan. Antónia azonban vitálisabb és bajkeverőbb hajalmú volt annál, semhogy meg lehessen vele úszni egy ilyen kísérletet.

Rejtélyes és mágikus érzékének első nyilvánvaló jeleként már az első napon összebarátkozott özvegy Antalóczyneval, pedig mint később kiderült, még senki sem említette neki, hogy Ferenc és az özvegy összebörönálására milyen hadmozdulatokat végzett már el a család. Sőt: Dienes nem, hogy nem avatta be ebbe a történetbe, szemmel láthatóan még azt sem döntötte el, hogy Ferencnek bemutatja-e egyáltalán. Ferencet azonban persze nem kellett félni. Rögtön észrevette, hogy a bécsi kisasszony Dienes miatt érkezett, és amint megfelelő pillanat adódott, bemutatkozott. *Gyors szélroham a kiszáradt tölgyesen, őszi lombvihár.* A nő gúnyos mosollyal mérte fel, hogy nem tetszik Ferencnek, s okos or-

rával azt is kiszagolta, hogy a férfinak valami tágasabb összefüggés miatt van szüksége arra, hogy az öccsét megelőzve tegyen szert az ismeretségre. *Áh! A halott ember!*, dűnyögte, miközben hanyagul nyújtotta kesztyűs kezét. *Egész jó színben van!* Ferencnek nem tetszett a nő hetykesége. Nem azért, mert a fogságán gúnyolódott – azzal már megbékült, mint palackfogságával a dzsinn. Az árulás lehetősége miatt nem tetszett, amelyet a nő titkon felajánlott általa. Nem akart egy Pruszkay Antóniával összekacsintani Dienes háta mögött (pedig ekkor még nem tudhatta, hogy az öccse a fogsága alatt hogyan áskálódott ellene, hát még, hogy a jövő mit tartogat).

Miközben jól mulatott a nő szabadszájúságán és pimaszságán, nem tagadhatta le maga előtt, mennyire félti Dienest. Az erőssorrend nyilvánvaló volt, s talán csak egyedül az öccse nem vette észre, hogy gúnyos mosolyok kísérik, s a háta mögött összesúgnak pipogyságán. Mint egy lihegő kiskutya, koslatott a nő körül, aki közben leplezetlen élvezettel fogadta a legkülönbözőbb hódolók udvarlásait, és ügyet sem vetett arra, ha ezzel a kiskutya farkára hág. Egy tüzérkapitány azzal szórakozott, hogy valahányszor megpillantotta Antóniát, ruhástól belevetette magát a vízbe: néha meg se száradt két ugrás között. Egy másik tiszt, aki mankóval érkezett, s egyik lábából egy jókora darab hiányzott, ahogy összetalálkozott a rózsaszínben és sárgában pompázó, virágkehelyforma nővel, eldobta mankóit, s bicebócán futásnak eredt, mutatva, micsoda varázserőt áraszt ki rá a szépség. Egy brasói patríciuscsemete, aki bizonyára kísértethistóriákon nevelkedett, éjjel sírt ásott magának a parkban, s amikor Antónia reggel arra sétált, földet prűszkölve támadt föl halottáiból. Antónia csengő-bongó kacaja és turbékoló gerlehangjai visszhangoztak a pavilonok között. Mások kacsintgattak, leveleket írtak, öngyilkossággal fenyegetőztek, és felajánlották a vagyonukat. Éjszaka sűrű volt a jövés-menés Antónia lakosztálya körül, ajtók és ablakok nyikorogtak. Dienes fortyogott, dúlt-fúlt, füstölgött és egyik részegségből a másikba itta magát, hogy valahogy elviselhesse a féltékenység kínjait. Ferenc pedig tétovázott, hogy mit tegyen: hagyja, menjenek a dolgok a maguk útján, vagy próbáljon tenni valamit Dienes védelmében. Akkor döntötte el, hogy nem hagyja tovább, hogy a testvére megalázza magát, amikor egy uzsonna alkalmával Antónia Dienes németjén gúnyolódott. Annál is bántóbb volt a dolog, mivel a szerencsétlen kis ember kínosan ügyelt arra, hogy a legválasztékosabb bécsi kiejtést használja, selypegett, csücsörített és szójátékokkal próbálkozott, amelyek persze sosem sikerültek viccesre. Ferenc szerencsére épp néhány perccel az előtt volt fültanúja annak, ahogy a nő Girault kisasszonnyal beszélgetett, ezért aztán biztosra ment: *ha a kegyed úgy beszélne franciául, mint az öcsém németül, akkor egy párizsi szalonban érezném magam.*

Antónia felhúzta az orrocskáját, ajkát összcücsörítette, nyilván valami éles ríposzton törte a fejét, aztán jobbnak látta, ha megadja magát. Megvonta a vállát.

– Örülök, ha egyáltalán megértetem magam ezen az ördögi nyelven.

És mélyen Ferenc szemébe nézett, ahogy csak egy ilyen bordélyban felnőtt lány tud. És villant a tekintetében valami, amiből az uram megérezte, hogy részéről ennyivel nincs befejezve a dolog. Ferencnek nem volt kedve a további szócsatához, és irtózott a gondolatától, hogy ellenségeskednie kell, ezért aztán, ha csak tehet, elkerülte a találkozást. Félixfürdő azonban aprócska hely, és nem mindig sikerült kitérni. Pruszkay Antónia nyíltan vállalta az ellenségeskedést, még szorosabbra fűzte a barátságát Antalóczynéval, karonfogva sétálgattak, és ha összetalálkoztak Ferencsel, kuncogva összesúgtak. De eközben hadmozdulataik másik irányát sem hanyagolták el: a vízbe ugráló katonaeMBER hamarosan Antalóczyné hálójába került, lelkesen kísérgette a hölgyeket és igyekezett szövetségesre lelni a mogorva Dienesben. A kompánia hamarosan egy újabb férfival is kiegészült, a nagy-

hangú brassói patrícuscsemetével, aki azzal szórakoztatta a társaságot, hogy esténként néhány gyertya, tükör és lepedő segítségével a jelentkezőkről árnyrajzot készített, amelyben Girault kisasszony volt a segítségére, aki, mint kiderült, igen ügyesen bánik a rajzolóeszközökkel. A nagyságos mamánál is megpróbálkoztak, Bossányi Zsuzsanna azonban az ötletet egy lendületes nyaklevessele honorálta, amely a brassói fiatalember nyakába zúdult. Talán maga is elcsodálkozott a hirtelen indulaton, mintha egy álomból ébredésére fel ez a váratlan kitörés: ekkor nyílt ki a szeme arra, hogy mi is zajlik körülötte. Különös módon ugyanezen a napon érett meg Pruszkay Antóniában is a szándék, hogy közelebb kerül leendő anyósához, akivel eddig egyszerűen átnéztek egymáson, mintha a másik ott sem volna. A délutáni kánikula idején mindenki a napernyők árnyékában üldögélt, és még a legbátrabbak sem merészkedtek a forró vízbe. Dienes az egyik hűtött vizes kádban hevert részegen. Antónia egy könnyed farmozdulattal az anyósom mellé huppant a padra, s levegőjét kecsesen billegtetve egész mosolyával rázuhant, drága mamának szólította, és az egészsége felől érdeklődött. Anélkül, hogy szemtanú lettem volna, pontosan el tudom képzelni a mozdulatot (hiszen később eleget láttam magam is), amellyel Bossányi Zsuzsanna felszegett fejjel méltóságteljesen felállt, és hátat fordítva a kisasszonynak, szó és köszönés nélkül elvonult. Ferenc épp akkor ért oda a kiszáradt fasorból befordulva, és azonnal észrevette anyja segítségkérő tekintetét. *Modortalan banya...* – sziszegte Pruszkay Antónia feléjük, biztos lévén abban, hogy Ferenc nem akar majd botrányt, és nem szól vissza. Tévedett. Megkapta a nyakába mindazt, ami Ferencben napok óta sűrűsödött: hogy erkölcsstelen kerítő, cselszövő ribanc, pimasz és álszent, ostoba és kapzsi, aki kizárólag a férfiak pénztárcájára utazik, és bizonyára azért vadászik mostanában erre felé, mert Bécsben már nem akad férfi, aki hagyná magát még egyszer megkopasztani. A bécsi nő felhúzta a szemöldökét, elfintorította az orrát, és kimondta a mondatot, amellyel ha nem is határozta meg Ferenc egész későbbi sorsát, de nagyban hozzájárult az események alakulásához:

Barbár magyarok!

És kalapját megigazítva elrobogott.

A nagyságos mamának ezek után nem volt maradása, másnap reggel összecsomagoltatott, és Ferenc kíséretében elhagyta Félixfürdőt. Csak hónapokkal később tudták meg, hogy a brassói fiú felakasztotta magát, az átlőtt lábú katonatiszt azonban – akár a víztől, akár Antóniától – visszanyerte egészségét, és mankó nélkül utazott vissza állomáshelyére. Dienes és Antónia viszont még hetekig ott maradt – egészen az augusztusi hűvös beköszöntéig, amikor a vastagabb pénztárcájú férfiak elfogytak a környékről. Akkor Antónia az állapotos Girault kisasszonnyal együtt visszatért Bécsbe, Dienes pedig sápadtan, felpuffadt hassal, bevizesedett lábakkal, lidércnyomástól gyötörve hazaérkezett Regmecre. A legjobban kétség kívül Özvegy Antalóczynénak sikerült a felixfürdői kiruccanás: ő diadalmas zsákmányként vihette magával Zalába a vízbe ugrálás tisztet.

Ferenc lelkében egész ősszel izzott a tű, amelyet Pruszkay Antónia beledöfött. Hiszen ez ugyanaz a tű volt, amellyel ő is kínozta önmagát: a barbárság vádja. Attól a pillanattól kezdve, amikor gyerekkorában apja kezét fogva először ment végig a Grabenen, ott parázslott benne a megaláztatás fájdalma, amiért a magas, pirosposzgás, elegáns és magabiztos németek undorral mérték végig a magyar mentéjükben félszegen álldogáló két magyart, s a rettegés attól, hogy valóban kisebrendű azoknál, akik lenézik. ■ ■ ■

Péterfy Gergely (Budapest, 1966): író, irodalomtörténész, egyetemi tanár, szerkesztő-műsorvezető. Legutóbbi kötete: *Örök völgy* (Kalligram, 2012).